



STORTINGET

Innst. 229 L

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Prop. 34 LS (2025–2026)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om endringer i valgloven (endringer i valgdistrik- tene)

Til Stortinget

Innledning

I proposisjonen fremmer regjeringen forslag om at lov 16. juni 2023 nr. 62 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) § 11-1 om valgdistriktene ved stortingsvalg endres i samsvar med forslaget om endret fylkestilhørighet for Gran kommune, ved at Gran kommune flyttes fra Oppland valgdistrikt til Akershus valgdistrikt.

Endringen i valgloven § 11-1 har ikke vært på høring. Endringen vil være en konsekvens av Stortingets vedtak om endring av fylkestilhørighet for Gran kommune, og departementet har derfor vurdert det som unødvendig å gjennomføre en egen høring knyttet til endringer i valgloven om tilhørighet til valgdistrikt for Gran kommune.

Endringene foreslås å tre i kraft fra 1. januar 2028.

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Kommunal- og forvaltningskomiteen behandler forslag til stortingsvedtak om endring av fylkestilhørighet for Gran kommune fra Innlandet fylke til Akershus fylke, mens kontroll- og konstitusjonskomiteen

behandler forslaget til endring i valgloven, jf. Stortingets forretningsorden § 14 nr. 8 første punktum. Som ledd i behandlingen har kommunal- og forvaltningskomiteen mottatt 19 skriftlige høringsinnspill.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ronny Aukrust, Sverre Myrli, Kari Baadstrand Sandnes og Lise Selnes, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen, Pål Morten Borgli, Lars Rem og Aina Stenersen, fra Høyre, Ove Trellevik, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Senterpartiet, Geir Pollestad, fra Rødt, Hege Bae Nyholt, fra Miljøpartiet De Grønne, Julie E. Stuestøl, og fra Kristelig Folkeparti, Jonas Andersen Sayed, viser til Innst. 228 S (2025–2026) fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endring av fylkestilhørighet for Gran kommune fra Innlandet fylke til Akershus fylke.

Komiteen viser til at selve spørsmålet om overføring av Gran kommune fra Innlandet fylke til Akershus fylke er behandlet av kommunal- og forvaltningskomiteen i nevnte innstilling, mens kontroll- og konstitusjonskomiteen i denne innstillingen behandler spørsmålet om endring av valglovens bestemmelser om inndeling av valgdistrikter ved stortingsvalg, og der det i proposisjonen foreslås at Gran kommune skal overføres fra Oppland valgdistrikt til Akershus valgdistrikt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, anser at endringen i valgdistrikt ved stortingsvalg for Gran kommune er en direkte følge av endring av fylkestilhørighet. I så måte viser komiteen til NOU 2020: 6 Frie og hemmelige valg – Ny valglov (valglovutvalget) som var tydelig på at det ikke bør være kommuner med ulik fylkestilhørighet i samme valgdistrikt ved stortingsvalg.

Videre viser flertallet til at den samme vurderingen ble gjort i Prop. 45 L (2022–2023) – Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven):

«Departementet er også enig med utvalget i at et valgdistrikt ikke bør gå på tvers av en fylkesgrense. Fylkeskommunene har viktige oppgaver i gjennomføringen og godkjenningen av stortingsvalget. Hvis ansvaret for et valgdistrikt skulle vært delt mellom flere fylkeskommuner, ville det føre til uklar ansvarsdeling, komplisere gjennomføringen og øke risikoen for feil.»

Flertallet viser til at en samlet kontroll- og konstitusjonskomité la samme vurdering til grunn ved behandlingen av valgloven i 2023, jf. Innst. 431 L (2022–2023), og flertallet legger samme vurdering til grunn nå.

Flertallet slutter seg til den foreslåtte endringen av valgloven.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Stortinget med 76 mot 24 stemmer vedtok at Jevnaker skulle tilhøre Akershus fylke i forbindelse med Stortingets behandling av deling av Viken i fylkene Akershus, Buskerud og Østfold. Forslaget om at Jevnaker skulle tilhøre Buskerud, stemte 14 representanter for, mens 86 stemte imot (Prop. 127 S (2021–2022) Tillegg til Prop. 113 LS (2021–2022) om deling av fylker og Ålesund kommune og endringer i inndelingslova (ny fylkesinndeling og nye fylkesnavn), Innst. 467 S (2021–2022), Vedtak 784). Dette medlem viser videre til at i forslaget til ny lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) ble dette vedtaket fulgt opp ved «å flytte Jevnaker kommune fra Buskerud valgdistrikt til Akershus valgdistrikt.» (Prop. 45 L (2022–2023) Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) side 76). Det ble ikke fremmet forslag om at Jevnaker fortsatt skulle tilhøre Buskerud valgdistrikt, og forslaget om at Akershus valgdistrikt skulle omfatte Jevnaker, ble enstemmig vedtatt (Innst. 431 L (2022–2023), lovvedtak 96 (2022–2023)). Dette medlem mener at det er riktig å følge samme prinsipp i denne saken.

Dette medlem viser til at innbyggere i Gran kommune ikke får samme innflytelse på hvem som kommer inn på Stortinget fra sitt eget fylke, som andre innbyggere i Akershus, hvis Gran fortsatt skal tilhøre

Oppland valgdistrikt. Dette medlem mener dette også tilsier at et valgdistrikt ikke bør gå på tvers av en fylkesgrense, og Gran bør derfor tilhøre Akershus valgdistrikt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter ikke regjeringens forslag om å justere valgkretsene. Disse medlemmer mener landets valgkretsinnndeling er en prinsipielt viktig beslutning, som bør foretas etter en helhetlig vurdering hvor landet sees under ett, og ikke ved mindre enkeltstående justeringer som det forslaget går ut på. Disse medlemmer mener videre at denne prinsipielt viktige beslutningen dermed fordrer en grundig utredning av saken, slik at beslutningen tas på bakgrunn av et godt opplyst beslutningsgrunnlag. Disse medlemmer viser i forlengelsen av dette til Instruks om utredning av statlige tiltak (utredningsinstruksen), og da særlig til instruksens formålsbestemmelse, jf. § 1-1, samt bestemmelsen om utredningens omfang og grundighet, jf. § 2-2.

Disse medlemmer viser til at den justeringen av valgkretsene som regjeringen foreslår i forslaget, vil få store regionale konsekvenser. Disse medlemmer viser herunder til beregninger gjennomført av nettstedet pollofpolls.no i nettsak av 25. september 2025 og i nettsak av 8. februar 2026. Begge beregninger viser at konsekvensen av den valgkretsjusteringen som regjeringen nå forslår, vil resultere i at Nordland valgkrets mister ett stortingsmandat til Akershus valgkrets. Disse medlemmer mener det understreker hvorfor dette er en prinsipielt viktig avgjørelse som fordrer en grundig utredning og at landet må sees som en helhet, da konsekvensene av en valgkretsjustering for Oppland og Akershus ender med en svekket representasjon for valgkretsen Nordland. Disse medlemmer siteres fra nettsaken hos pollofpolls.no av 8. februar 2026:

«Gabriel har nå regnet på nytt, med grunnlag i SSBs befolkningsstatistikk ved utgangen av tredje kvartal 2025. Resultatet ble det samme. Akershus «vinner» et mandat, på bekostning av Nordland. Gitt dette, er Hordaland nærmest til å tape et mandat, og holder «sistemandatet». Sør-Trøndelag er nærmest til å vinne dette.»

Disse medlemmer mener den negative betydningen regjeringens forslag vil ha for Nordland valgkrets og Hordaland valgkrets, med tydelighet viser hvorfor justeringer av valgkretsene ikke bør gjøres ved enkelte småjusteringer. Disse medlemmer viser til at dette også bekreftes ved at en annen konsekvens av regjeringens forslag er at Akershus valgkrets vil gå forbi Oslo valgkrets og dermed bli den største og mektigste valgkretsen i landet. Disse medlemmer peker på at ingen av disse temaene er drøftet i forslaget regjeringen har fremlagt for Stortinget i denne saken. Disse medlemmer viser også til at forslaget om endring av valgkretsene ikke har vært på høring.

Disse medlemmer er av den oppfatning at regjeringens proposisjon er preget av en manglende forståelse av konsekvensene ved forslaget som er drøftet over. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at saken er langt fra forsvarlig utredet. At saken ikke er forsvarlig utredet, mener disse medlemmer også klart fremgår av svakheter ved saksutredningen som er påpekt i merknadene fra Fremskrittspartiets komitémedlemmer i kommunal- og forvaltningskomiteen. Det vises herunder til disses merknader i den delen av sakskomplekset som har vært til behandling der.

Disse medlemmer har særlig merket seg at forslaget om endring av valgkretsene mangler forankring og skjer i strid med viljen til innbyggerne i Gran kommune. Disse medlemmer viser herunder til avsløringene og informasjonen i Nettavisens nettsak av 16. april 2026. Der fremgår det at de tallene regjeringen argumenterer med i proposisjonen, ikke er kvalitetssikret, og disse kan da etter disse medlemmers syn ikke legges til grunn for en beslutning om endring av landets valgkretser. Disse medlemmer mener at innbyggerundersøkelsens hovedutvalg må legges til grunn – slik valgforsker Jonas Stein ved Universitetet i Tromsø også fremholder i Nettavisens sak. Disse medlemmer viser til at innbyggerundersøkelsens hovedutvalg viste et signifikant og absolutt flertall for å forbli i Innlandet – 51 pst. for Innlandet og 42 pst. for Akershus.

Disse medlemmer kan vanskelig se at regjeringens manglende opplysning i proposisjonen om at det finnes to utvalg med forskjeller i resultat og kvalitetssikring, er forenlig med opplysningsplikten jf. Grunnloven § 82. Det vises herunder til skriftlig spørsmål av 13. april 2026 fra stortingsrepresentant Finn Krokeide til kommunal- og distriktsministeren, jf. Dokument nr. 15:2360 (2025–2026). Disse medlemmer viser til at regjeringen i proposisjonen feilinformerer når det gis inntrykk av at disse tallene er innhentet av Sentio, og at alle er innbyggere i Gran kommune, jf. proposisjonens side 11 siste avsnitt, under overskriften «Innbyggernes synspunkt». Det vises herunder til at Sentio, i Nettavisens sak av 16. april 2026 avkrefter at de har innhentet tallene i ekstrautvalget, og uttaler at de ikke kan garantere at disse respondentene var innbyggere i Gran kommune. Disse medlemmer viser også til at kommunal- og distriktsministeren ved besvarelse av skriftlig spørsmål av 7. april 2026 fra stortingsrepresentant Finn Krokeide bekrefter at regjeringen ikke har forstått innholdet i Sentios rapport fra innbyggerundersøkelsen og dermed feilaktig har lagt til grunn at respondentene i begge utvalg er verifisert som innbyggere i Gran kommune, jf. Dokument nr. 15:2280 (2025–2026). Disse medlemmer mener regjeringens bruk av tall med usikkert opphav gir en skjev fremstilling av sakens faktiske forhold.

Disse medlemmer siterer fra proposisjonen på side 18:

«Innbyggerne er derimot delt i spørsmålet om hvilket fylket det bør være. 49 prosent ønsker at Gran fortsatt skal tilhøre Innlandet og 45 prosent ønsker at Gran skal tilhøre Akershus. Etter departementets vurdering foreligger det ikke et klart og tydelig ønske fra innbyggerne om et fylkesbytte.»

Disse medlemmer mener at hele dette resonnementet muliggjøres av regjeringens bruk av tallmaterialet som ikke er kvalitetssikret. Disse medlemmer mener innbyggerne ikke er delt i dette spørsmålet – slik det fremstilles ved å inkludere tallene vi ikke kjenner opphavet til – da det kvalitetssikrede utvalget viser et signifikant og absolutt flertall for å forbli i Innlandet.

Disse medlemmer viser til at trinn to av regjeringens feilrepresentasjon av innbyggerne i Gran kommune sitt syn på et fylkesbytte er at det i proposisjonen da benyttes et annet spørsmål i innbyggerundersøkelsen, og at det trekkes en slutning fra det som ikke lar seg logisk forankre dersom man ser innbyggerundersøkelsen under ett. Dette gjør regjeringen i følgende resonnement i proposisjonen på side 18 annen spalte:

«Departementet oppfatter likevel resultatene fra innbyggerhøringen dithen at innbyggerne er mer opp-tatt av at Hadelandskommunene er samlet i ett fylke, enn hvilket fylke kommunene er samlet i.»

Disse medlemmer viser for det første til at regjeringen i dette resonnementet tar to av tre positive svaralternativer – det fjerde svaralternativet var «vet ikke» – til inntekt for sitt syn. Slik disse medlemmer ser det, er dette en høyst tvilsom fortolkning av svarene. Disse medlemmer understreker også at dette spørsmålet gjelder noe annet enn det konkrete spørsmålet om fylkestilhørighet, men regjeringen velger i proposisjonen altså å bruke dette som et førende argument over det konkrete spørsmålet om fylkestilhørighet. Disse medlemmer viser videre til at denne konklusjonen ikke lar seg logisk forankre, da den ledende spørsmålsstillingen i innbyggerundersøkelsens spørsmål om fylkestilhørighet stenger for en slik tolkning. Disse medlemmer viser herunder til spørsmålsformuleringen, som siteres fra proposisjonen på side 11 annen spalte, siste avsnitt:

«Slik situasjonen er nå, er nytt Akershus fylke det alternativet som gir mulighet for å samle hadelandskommunene. Hvilket fylke ønsker du at Gran kommune skal tilhøre i framtida?»

Disse medlemmer viser til at en samling av hadelandskommunene dermed lå som premiss i spørsmålsformuleringen. Med dette premisset om at svaralternativet Akershus er det som gir mulighet til å samle hadelandskommunene i ett fylke, så vil flertallet at Gran

kommune skal forbli i Innlandet til tross for at hadelandskommunene da ikke kan samles i ett fylke. Disse medlemmer viser herunder til at statsråden på direkte spørsmål om dette i skriftlige spørsmål av 10. februar 2026 og 2. mars 2026 fra stortingsrepresentant Finn Krokeide henviser til teksten i proposisjonen og ikke gir noen begrunnelse for hvordan det med denne formuleringen har blitt trukket en konklusjon i strid med ordlyden i innbyggerundersøkelsen – nemlig at en samling av hadelandsregionen er viktigere for respondentene enn den konkrete fylkestilhørigheten, jf. Dokument nr. 15:1545 (2025–2026), jf. Dokument nr. 15:1798 (2025–2026). Slik disse medlemmer ser det, er konklusjonen om at en samling av Hadeland er viktigere for respondentene enn i hvilket fylke det er, ikke mulig å forankre på en logisk måte i formuleringene i og tallgrunnlaget fra Sentios innbyggerundersøkelse.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn ikke støtte regjeringens forslag om å i strid med folkeviljen i Gran kommune gjøre prinsipielt viktige endringer i landets valgkretser.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Grunnloven § 57 andre til fjerde ledd der det står at

«Det antall stortingsrepresentanter som skal velges fra hvert valgdistrikt, beregnes på grunnlag av forholdet mellom distriktets antall innbyggere samt areal, og hele rikets antall innbyggere samt areal. I denne beregning gir hver innbygger 1 poeng og hver kvadratkilometer 1,8 poeng.

Alle valgdistrikter skal ha minst fire mandater.

Mandatene skal fordeles mellom valgdistriktene hvert fjerde år.»

Det innebærer at flytting av Gran kommune fra Oppland valgdistrikt til Akershus valgdistrikt vil føre til at kommunens innbyggere og areal vil inngå i beregningen av det antall stortingsrepresentanter som skal velges fra Akershus valgdistrikt i forkant av stortingsvalget i 2029.

Dette medlem mener at flytting av Gran kommune til Akershus valgdistrikt kan bidra til endring i mandatfordelingen mellom valgdistriktene ved stortingsvalget i 2029. Samtidig vil det være andre endringer i antall innbyggere i de 19 valgdistriktene, endringer som også vil påvirke mandatfordelingen mellom dem. Dette medlem viser til forslaget til ny valglov der det står at «[m]andatfordelingen har normalt vært offentliggjort i april–mai, det vil si at mandatfordelingen er klar om lag ett år og fire fem måneder før valget.», jf. Prop. 45 L (2022–2023) Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) side 70. På bakgrunn av dette mener dette medlem at man i dag ikke kan forutsi endringer i mandatfordelingen ved stortingsvalget i 2029.

Dette medlem er samtidig opptatt av hvordan langsiktige demografiske endringer, befolkningsutviklingen i ulike deler av landet og balansen mellom by og land påvirker mandatfordelingen og representasjonen på Stortinget, et problem som ikke bare kan vurderes i forhold til bytte av fylkestilhørighet og valgdistrikt. I tråd med dette foreslår dette medlem at regjeringen tar initiativ til en helhetlig gjennomgang av demokratiske prinsipper og hensynene til nasjonal representativitet i valglovgivningen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en helhetlig gjennomgang av de demokratiske prinsippene og hensynene til nasjonal representativitet i valglovgivningen. Dette omfatter ikke bare spørsmål om enkeltstående bytte av fylkestilhørighet og valgdistrikt, men også hvordan langsiktige demografiske endringer, befolkningsutviklingen i ulike deler av landet og balansen mellom by og land påvirker mandatfordelingen og representasjonen på Stortinget.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet støtter ikke regjeringen forslag om å endre valgdistrikt for Gran kommune.

Dette medlem viser til at endring av valgdistriktene ved stortingsvalg, slik regjeringen foreslår i denne proposisjonen, mest sannsynlig vil føre til at Nordland mister ett stortingsmandat til Akershus. Dette medlem støtter ikke en slik endring som vil svekke innbyggerne i Nordlands politiske representasjon på Stortinget.

Dette medlem mener det burde blitt gjennomført en folkeavstemning, med tydelig avklarte konsekvenser og et grundig faktagrunnlag, i Gran kommune før en eventuell søknad om fylkesbytte.

Dette medlem viser for øvrig til Senterpartiets merknader i Innst. 228 S (2025–2026), jf. Prop. 34 LS (2025–2026).

Komiteens medlem fra Rødt viser til at valgordningen er en levende organisme, som har gjennomgått en rekke justeringer og endringer siden dagens hovedprinsipper ble innført til stortingsvalget i 1953. Et prinsipp som helt fra valget i 1953 frem til valget i 2017 lå fast, var imidlertid at valgdistriktinndelingen fulgte av fylkesinndelingen. Da Bergen fylke ble innlemmet i Hordaland fylke i 1972, ble også valgdistriktene slått sammen til det påfølgende stortingsvalget. Dette medlem viser til at Stortinget til valget i 2021 ikke endret valglovens bestemmelse om 19 valgdistrikter, til tross for at antallet fylker var blitt redusert fra 19 til 11 med regionreformen. Dette medlem viser til at Valglovutvalget, som leverte sin NOU i mai 2020, parallelt

arbeidet med å vurdere valgordningen. Spørsmålet om hvordan håndtere regionreformen i stortingsvalgsammenheng, var et av de sentrale spørsmålene for utvalget.

Dette medlem viser til at et bredt stortingsflertall i 2022 vedtok å grunnlovfeste at Norge skal ha 19 valgdistrikter, samt at grensene for disse skal fastsettes ved lov, ikke forskrift. På tidspunktet for grunnlovsendringene var det klart at regionreformen kom til å bli delvis reversert til dagens 15 fylker, noe som senere skjedde. Dette medlem viser til at den konkrete inndelingen av valgdistriktene ble gjort av Stortinget i valgloven i 2023. Hvert enkelt valgdistrikt, med oppramsing av hvilke kommuner som utgjør hvilket distrikt, ble skrevet inn i loven. Dette medlem viser til at nevnte grunnlovsendring innebar en frikobling av fylkesstruktur og valgdistrikter. Dette medlem viser til at Stortinget aldri har vurdert hvordan fylkesbytter, samt kommuner som slår seg sammen på tvers av fylker, bør håndteres i lys av denne nye situasjonen.

Dette medlem viser til at Valglovutvalget drøftet problemstillingen i sin NOU og anbefalte at valgdistriktgrenser ikke bryter med fylkesgrenser. Et fylke kan utgjøres av ett eller flere valgdistrikt, men alle kommuner i fylket bør tilhøre et valgdistrikt tilhørende fylket, mente utvalget. Dette begrunnet utvalget blant annet med et ønske om å ikke komplisere valgordningen. Dette medlem viser til at utvalget ikke anbefalte å lovfeste en kobling mellom fylkestilhørighet og valgdistrikttilhørighet. Dette medlem viser til at heller ikke regjeringen foreslo noen slik juridisk kobling i Prop. 45 L (2022–2023), som lå til grunn for Stortingets inndeling av valgdistrikter i 2023, samt at ingen partier stilte forslag om en slik kobling da Stortinget behandlet nevnte proposisjon og påfølgende Innst. 431 L (2022–2023). Dette medlem viser til at hverken proposisjonen eller innstillingen drøfter hvordan man skal håndtere fylkesbytter samt sammenslåinger av kommuner på tvers av fylker. Dette medlem viser til at regjeringen i Prop. 34 LS (2025–2026) heller ikke drøfter problemstillingen, men nærmest legger til grunn at fylkesbytter må følges av en endring i valgdistriktene.

Dette medlem viser til at det historisk har vært svært få fylkesbytter og kommunesammenslåinger over fylkesgrenser. Dette medlem viser til at kommunereformen førte til flere fylkesbytter i løpet av noen få år enn hva Norge hadde opplevd i de 100 foregående årene. Dette medlem viser til at flere partier denne våren har til behandling i Stortinget forslag om å legge ned fylkeskommunene, samt at flere partier har programfestet at de ønsker en ny kommunereform. Dette medlem viser til at regjeringen ikke ønsker en ny, samlet kommunereform og ikke ønsker å bruke tvang, og mener begge deler er svært positivt. Imidlertid har regjeringen varslet at de tror at en rekke kommuner i årene

fremover på eget initiativ kommer til å ønske å slå seg sammen. Dette medlem viser til den rådgivende folkeavstemningen i april 2026 om sammenslåing av de tre kommunene Gjøvik, Vestre Toten og Østre Toten som det første eksempelet på at dette ser ut til å stemme.

Dette medlem viser til at fire kommuner som ikke tilhørte Akershus fylke og dermed ikke Akershus valgdistrikt før regionreformen, i dag er innlemmet i begge. Dette medlem viser til at flere kommuner i tillegg til Gran har søkt om fylkesbytte til Akershus i kjølvannet av Vikens oppløsning. Mens Sør-Odals søknad aldri kom til stortingsbehandling, fikk Hole nei av Stortinget. Dette medlem viser til at søknad om overgang til Akershus har vært foreslått av enkeltpartier i både Moss, Kongsvinger og Ringerike, mens flertallet i kommunestyret i Lier har vedtatt å utrede spørsmålet. Dette medlem legger på bakgrunn av det ovennevnte til grunn at problemstillingen om overganger til Akershus vil vedvare. Dette medlem viser til at fylkesbytte også har vært diskutert i kommuner i andre deler av landet, og vil i denne sammenheng særskilt fremheve Alta, hvor flere partier for få år siden foreslo folkeavstemning om å skifte fylke fra Finnmark til Troms i kjølvannet av oppløsningen av det felles fylket Troms og Finnmark. Dette medlem viser til at hensynet til Troms og Finnmark, samt hensynet til Viken, sto sentralt da flertallet i Valglovutvalget anbefalte å beholde 19 valgdistrikter. I Finnmarks tilfelle ble det vurdert som fornuftig at fylket, ikke minst på grunn av geografisk størrelse, skulle fortsette å velge egne stortingsrepresentanter. I Vikens tilfelle ville et sammenslått valgdistrikt blitt svært stort målt i antall mandater. Dette medlem viser til at kombinasjonen av demografi og muligheten for fremtidige fylkesbytter i løpet av ganske få år kan gjøre Akershus til et slags mini-Viken i stortingsvalgsammenheng. Argumenter som ble reist mot å slå sammen valgdistriktene i Viken, vil et stykke på vei også kunne brukes mot en slik utvikling i Akershus valgdistrikt. Dette medlem viser til at Valglovutvalget ikke drøftet den problemstillingen. Dette medlem viser til at flere valgdistrikter med få mandater, ikke minst Finnmark, er sårbare med tanke på at enkeltkommuner ønsker å skifte fylke.

Dette medlem viser til at å flytte Gran fra Oppland til Akershus valgdistrikt mest sannsynlig vil føre til at Nordland, alt annet likt, mister et stortingsmandat. Selv om dette kan sies å være en marginaleffekt av en valgordning det er bred enighet om, anerkjenner dette medlem at det kan oppleves svært urimelig sett fra Nordland. Dette medlem viser til at det forsterker tendensen til at distriktsfylker, både i nord og ellers, over tid mister stortingsmandater til det sentrale østlandsområdet med tilhørende svekket makt og innflytelse, og mener en slik forskyvning er negativ.

Dette medlem viser til at i tilfellet Gran gjelder spørsmålet et fylkesbytte til et fylke som utgjøres av ett valgdistrikt. Dette medlem vil reise problemstillingen om hvordan bytte av fylke til et fylke som utgjøres av flere valgdistrikter, egentlig skal håndteres. Dette medlem viser til at den problemstillingen ikke tidligere er blitt drøftet, hverken av Valglovutvalget eller andre.

Dette medlem vil på bakgrunn av alt det ovennevnte gå imot at Gran flyttes fra Oppland til Akershus valgdistrikt. Videre mener dette medlem at hvert av de ovennevnte poengene i seg selv taler for at det er nødvendig overordnet og prinsipielt å utrede hvordan man skal håndtere fylkesbytter i valgloven, samt at summen av dem svært sterkt taler for det. Dette medlem mener at en slik utredning også er nødvendig hvis stortingsflertallet vedtar å flytte Gran fra Oppland til Akershus valgdistrikt nå.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen prinsipielt utrede hvordan kommuner som skifter fylke, samt kommuner som slår seg sammen på tvers av fylkesgrenser, bør håndteres i valgloven. Utredningen og eventuelle forslag til lovendringer som følge av den, må legges frem i god tid før partienes nominering av stortingslister til stortingsvalget i 2029.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Høyre vil påpeke at forhold som gjelder grenseendringer, reguleres i inndelingsloven og ikke i valgloven. Videre vil disse medlemmer påpeke at det ikke medfører riktighet at det ikke er vurdert av Stortinget hvordan fylkesbytter og sammenslåinger på tvers av fylkesgrenser skal håndteres. Disse medlemmer viser til at Stortinget tok stilling til dette spørsmålet i forbindelse med behandlingen av ny valglov i 2023. Stortinget vedtok samtidig en endring i inndelingsloven § 6, som innebærer at dersom en grenseendring innebærer at én eller flere kommuner endrer fylkestilhørighet, skal det fremmes som sak for Stortinget. Denne endringen er i Prop. 45 L (2022–2023) begrunnet i hensynet til betydningen en slik endring vil ha for grensene for valgdistrikter ved stortingsvalg.

Videre viser disse medlemmer til at det også er presisert i nevnte proposisjon at et valgdistrikt ikke bør gå på tvers av fylkesgrenser, fordi fylkeskommunene har viktige oppgaver i gjennomføringen og godkjenningen av stortingsvalg. Hvis ansvaret for et valgdistrikt skulle vært delt mellom flere fylkeskommuner, vil det føre til en uklar ansvarsdeling, komplisere gjennomføringen og øke risikoen for feil. En samlet kontroll- og konstitusjonskomité la samme forståelse til grunn i sin innstilling til ny valglov, jf. Innst. 431 L (2022–2023).

Disse medlemmer finner det oppsiktsvekkende at enkelte partier nå ønsker å politisere inndelingen av valgdistrikter ved stortingsvalg, noe det hittil heldigvis ikke har vært tradisjon for i Norge. Disse medlemmer viser til at det er foretatt en rekke endringer av fylkestilhørighet for norske kommuner de siste årene, med det til følge at også valgkretsene ved stortingsvalg har blitt endret, i tråd med prinsippene i valgloven, og det uten at det har vært politisert hvordan disse fylkesbyttene ville kunne endre mandatfordelingen mellom valgdistriktene.

Disse medlemmer viser til følgende foretatte fylkesbytter og sammenslåinger på tvers av fylkesgrenser de siste 25 årene:

- Ølen kommune fra Hordaland til Rogaland (nå en del av Vindafjord kommune)
- Rindal kommune fra Møre og Romsdal til Trøndelag
- Leksvik kommune fra Nord-Trøndelag til Sør-Trøndelag / Trøndelag (nå en del av Indre Fosen kommune)
- Rømskog kommune fra Østfold til Viken/Akershus (nå en del av Aurskog-Høland kommune)
- Røyken kommune fra Buskerud til Viken/Akershus (nå en del av Asker kommune)
- Hurum kommune fra Buskerud til Viken/Akershus (nå en del av Asker kommune)
- Jevnaker kommune fra Oppland til Viken/Akershus
- Lunner kommune fra Oppland til Viken/Akershus
- Svelvik kommune fra Vestfold til Viken/Buskerud (nå en del av Drammen kommune)
- Hornindal kommune fra Sogn og Fjordane til Møre og Romsdal (nå en del av Volda kommune)
- Halså kommune fra Møre og Romsdal til Trøndelag (nå en del av Heim kommune)
- Tjeldsund kommune fra Nordland til Troms og Finnmark / Troms (slått sammen med Skånland kommune til Tjeldsund kommune)

Disse medlemmer mener det hadde vært svært oppsiktsvekkende dersom valgdistriktene ved stortingsvalg ikke skulle blitt endret ved disse fylkesbyttene. Eksempelvis hadde det vært svært uheldig om innbyggerne i Rindal kommune, som nå tilhører Trøndelag fylke, fortsatt skulle tilhørt Møre og Romsdal valgdistrikt og ikke Sør-Trøndelag valgdistrikt ved stortingsvalg.

Disse medlemmer vil minne om at Hadeland består av tre kommuner, Gran, Jevnaker og Lunner, der Jevnaker og Lunner med virkning fra 2020 ble overført fra Oppland fylke til Viken fylke. Som en følge av dette ble samtidig Jevnaker kommune overført fra Oppland valgdistrikt til Buskerud valgdistrikt ved stortingsvalg, og Lunner kommune ble overført fra Oppland valgdistrikt til Akershus valgdistrikt, uten noe politisk uenighet

om en slik endring av valgdistriktene. Ved oppløsning av Viken fylke fra 2024 ble så både Jevnaker og Lunner en del av Akershus fylke og Akershus valgdistrikt, også det uten politisk uenighet om endring av valgdistrikter.

Disse medlemmer registrerer at noen nå argumenterer med at innbyggerne i Gran kommune fortsatt skal tilhøre Oppland valgdistrikt ved stortingsvalg, selv om kommunen blir overført fra Innlandet fylke til Akershus fylke. Disse medlemmer vil på det sterkeste argumentere mot dette og mener dette åpenbart er i strid med intensjonene i valgloven, som det var bred politisk enighet om da den ble behandlet i Stortinget i 2023.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en helhetlig gjennomgang av de demokratiske prinsippene og hensynene til nasjonal representativitet i valglovgivningen. Dette omfatter ikke bare spørsmål om enkeltstående bytte av fylkestilhørighet og valgdistrikt, men også hvordan langsiktige demografiske endringer, befolkningsutviklingen i ulike deler av landet og balansen mellom by og land påvirker mandatfordelingen og representasjonen på Stortinget.

Forslag fra Rødt:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen prinsipielt utrede hvordan kommuner som skifter fylke, samt kommuner som slår seg sammen på tvers av fylkesgrenser, bør håndteres i valgloven. Utredningen og eventuelle forslag til lovendringer som følge av den, må legges frem i god tid før

partienes nominering av stortingslister til stortingsvalget i 2029.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i valgloven (endringer i valgdistriktene)

I

I lov 16. juni 2023 nr. 62 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre gjøres følgende endringer:

§ 11-1 første ledd bokstav b skal lyde:

- b. Akershus valgdistrikt, som består av kommunene Asker, Aurskog-Høland, Bærum, Eidsvoll, Enebakk, Frogn, Gjerdrum, *Gran*, Hurdal, Jevnaker, Lillestrøm, Lunner, Lørenskog, Nannestad, Nes, Nesodden, Nittedal, Nordre Follo, Rælingen, Ullensaker, Vestby og Ås

§ 11-1 første ledd bokstav e skal lyde:

- e. Oppland valgdistrikt, som består av kommunene Dovre, Etnedal, Gausdal, *Gjøvik*, *Lesja*, Lillehammer, Lom, Nord-Aurdal, Nord-Fron, Nordre Land, Ringeby, Sel, Skjåk, Søndre Land, Sør-Aurdal, Sør-Fron, Vang, Vestre Slidre, Vestre Toten, Vågå, Østre Toten, Øyer og Øystre Slidre

II

Loven trer i kraft 1. januar 2028.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 28. april 2026

Per-Willy Amundsen

leder

Sverre Myrli

ordfører

